

EVROPSKO SAVJETOVANJE O ARHITEKTONSKOM NASLJEDJU - GRANADA

APEL IZ GRANADE

1. Seoskoj arhitekturi i njenu krajoliku prijeti propast. One su u procjepu između razvoja industrije i poljoprivrede koje sa sobom nose drakonske promjene i ne zadovoljavaju se više starim zgradama s jedne strane, i, s druge, djelomičnog ili potpunog napuštanja onih područja na kojima se poljoprivredna eksploatacija ne smatra više rentabilnom.

2. Prekomjerno eksploatirana priroda podložna je opasnim ekološkim poremećajima ravnoteže. Napuštena je priroda također izvrgnuta i pogibeljnim erozijama. Svatko bi trebao biti svjestan tih ozbiljnih opasnosti i sve bi se trebalo učiniti da se ispravi to stanje koje se samo može pogoršati ukoliko se stavovi radikalno ne promijene.

3. Očuvanje visokokvalitetne evropske sredine nalaže nam:

- a/ da strogo vodimo računa o ekološkim zakonima u koncepcijama tehničkog unapređivanja;
- b/ da pronalazimo sva sredstva za održavanje i korištenje seoske arhitektonske baštine koja je usko povezana s humaniziranim krajo-licima našeg kontinenta.

4. Navedena zla posljedica su aktualnih socijalno-ekonomskih prilika u seoskim zajednicama. Pronalaženje rješenja uvjetovano je osvjetljavanjem pravih uzroka ovog stanja. Svako njegovo ispravljanje pretpostavlja pristanak i suradnju zainteresiranih zajednica.

5. Tome radu neophodno prethodi:

- a/ uravnoteženi raspored stanovništva unutar teritorske cjeline;
- b/ stvaranje radnih mjesta i pokretanje raznih djelatnosti kao što

su tradicionalna poljoprivreda, zanatstvo, mini-industrija, aktivnosti u slobodnom vremenu itd.

To će dovesti do procvata zajednica i omogućit će integraciju seoskih kulturnih vrijednosti u globalnu kulturu našeg vremena. Očuvanje arhitektonske i seljačke baštine predstavlja istovremeno nužan elemenat i nužnu posljedicu.

6. To integrirano održavanje treba postati jednim od ciljeva uređivanja teritorija. Ona podrazumijeva dugoročnu politiku društvenog razvoja čiju os predstavlja poštivanje skladnih odnosa između čovjeka i okoline.

NACRT ZAKLJUČAKA

1. Sudionici smatraju da ruralna arhitektonska baština ne predstavlja samo estetske vrijednosti, nego je i dokaz stoljetne mudrosti.

Složili su se u tome da se dijelom te baštine smatra svaka zgrada, sama ili u skupini,

- koja je vezana uz poljoprivredno-pastirsku i šumarsku djelatnost, kao i uz ribolov;
- koja predstavlja zanimljivost, bilo po svojoj historijskoj, arheološkoj, umjetničkoj, legendarnoj, znanstvenoj ili socijalnoj vrijednosti, bilo zbog svog tipičnog ili slikovitog karaktera;
- koja se na koherentan način uklapa u krajolik.

Toj baštini danas prijete propast. Njen bi nestanak predstavljao nenadoknadiv gubitak.

2. Razvoj poljoprivrede u pravcu industrijalizacije, što se opravdava racionalizacijom proizvodnje, povlači za sobom duboke strukturne promjene u značajkama krajolika /živice, "škarpe" - njem. Böschung

/nema našeg prikladnog izraza/, franc. talus, gajevi, potoci itd./ i unakazuje gradjenu baštinu unošanjem elemenata koji ne pristaju uz stare zgrade.

Toj evoluciji pridružuje se i ruralno iseljavanje:

- ono izaziva ozbiljne poremećaje demografske ravnoteže na regionalnoj i nacionalnoj razini;

- u pravilu ga prati

starenje poljoprivrednog stanovništva,
zastarjelost, kasnije i nestajanje, gradjene baštine,
zaposijedanje napuštenih zgrada gradskim stanovništvom koje ih o-
tudjuje preinačivanjima suprotnim njihovu karakteru,
sve češće podizanje novih zgrada, kuća za odmor, koje u svojoj
konceptiji potpuno ignoriraju tradiciju.

Uslijed tih demografskih pojava, autohtona se kultura povlači pred dominantnom kulturom našeg industrijskog društva, te tako pridonosi osiromašivanju opće kulturne baštine. Tako i neki seljaci preinaču-
ju, pa čak i ruše, svoje kuće i nadomještavaju ih urbanim modelima.

Loše prostudirane lokacije industrijskih postrojenja mogu izazvati duboke promjene u karakteru krajolika.

Napokon, neumjereno razvijanje turizma uzrokom je dubokih poremeća-
ja u seoskom životu i snižavanja opće razine.

3. Sudionici podsjećaju na slijedeće:

1. Evropska godina prirode 1970., Evropska godina arhitektonske baš-
tine 1975. pokrenule su evropsko javno mišljenje jer su bile odraz
značajne pojave odbacivanja nepromišljenog iskorištavanja prirod-
nog i izgrađenog prostora;

2. vlade su pristale uz provodjenje načela Evropske povelje o tlima
Evropskog savjeta u vezi s inkompatibilnošću između pretjerane

upotrebe nekih vrsta mehanizacije i očuvanja plodnosti zemlje;

3. Očuvanje arhitektonske baštine dio je postepeno rastuće politike, osnovane osobito na obnavljanju prirodnih izvora ili postojećih zgrada.

4. Sudionici naglašuju da ruralni prostor odgovara potrebama kvalitetnog načina života, što se sve više osjeća, bez obzira radi li se o stalnom stanovanju ili o provođenju slobodnog vremena.

5. Prema tome, sudionici vladama preporučuju

5.1. da se integrirana konzervatorska politika u vezi s arhitektonskom baštinom na što širi način primijeni i na ruralna područja, a u okviru ekonomskog planiranja i racionalnog korištenja zemljišta;

5.1. bis da se ona oslanja na aktivnu zemljišnu politiku;

5.2. da se poduzmu sve mjere za opremanje, kako bi se smanjila, i konačno zbrisala, inferiornost sela u odnosu na grad i kako bi se povećala privlačnost seoske sredine;

5.3. da u toj sredini urbanizam obrati pažnju na sve nove, značajne gradjevine /industrija, infrastruktura itd./;

5.4. da se teži k slijedećim ciljevima:

5.4.1. u slučaju konkurentne ruralne ekonomije

- prilagoditi postojeće zgrade razvoju njihovih funkcija, a pritom zadržati njihov karakter;
- nastojati da se neophodne nove zgrade što je moguće više integriraju;
- u tu svrhu osigurati sredstva za pomoć i nadzor /arhitektonska pomoć i tehnologija, estetski nadzor/.

5.4.2. u nekonkurentnoj ruralnoj ekonomiji

1. *podupirati tradicionalne djelatnosti, osobito putem javne pomoći u moderniziranju poljoprivrednih eksploatacija koje nisu rentabilne;*
2. *promicati nove djelatnosti dobrovoljnom politikom stvaranja i teritorijalne raspodjele radnih mjesta. Time bi se nastojalo ne samo reducirati seljenje mladih u gradove, nego i omogućiti njihovo naseljavanje u područja u kojima se ustanovilo znatno starenje ili smanjenje broja stanovnika.*
3. *Potpomagati ekonomski i ruralni život*
 - *školovanjem i smještavanjem zanatlija, osobito gradjevinskih, koji bi, prema potrebi, radili u djelomičnom radnom vremenu i znali raditi na starim zgradama;*
 - *omogućavanjem sekundarnih i tercijarnih djelatnosti, kako bi se što uspješnije decentraliziralo upravljanje javnim i privatnim dobrima i kako bi se mogle iskoristiti mogućnosti gradjevine baštine;*
 - *smanjivanjem osamljenosti izgradnjom puteva i transportnih sistema;*
 - *kontroliranim razvijanjem turizma, osobito otvaranjem seoskih svratišta.*
4. *Odobriti pripomoć za*
 - *zajedničku opremu*
 - *poboljšanje životnih uvjeta u sadašnjoj postojbini*
 - *njegovanje krajolika.*
6. *Sudionici vraćaju pažnju vlada na činjenicu da je konzervatorska politika u okviru uređenja zemljišta nemoguća ukoliko ne postoji pregled dobara koje treba konzervirati.*

Ti pregledi mogu imati različite oblike:

1. sažet popis prirodnih i izgrađenih lokacija od onog interesa

2. iscrniji inventar koji se sastoji od tri dijela.

a/ pregled demografskih i socijalno-ekonomskih podataka, već prema slučaju, na razini općine ili regije:

- stanovništvo /struktura i sastav/
- ekonomske strukture
- struktura djelatnosti /zanimanja, zarade/;

b/ pregled lokacija koji ne sadrži samo opis prostornog aspekta, nego i analizu povijesne strukture krajolika;

c/ pregled zgrada, sastavljen pomoću individualnih kartona, a koji sadrži iscrpan opis objekta, mišljenje o njegovoj arhitekturi, historijskoj i estetskoj vrijednosti, stanju očuvanosti, položaju unutar lokacije.

7. Sudionici se obrađuju lokalnim vlastima

1. kako bi ih podsjetili na njihovu odgovornost pri razboritoj i elastičnoj primjeni svake konzervatorske politike. Njih, naime, stanovništvo najviše sluša i one svojim odnosom prema javnim zgradama daju svima primjer;

2. kako bi im preporučili

a/ da osiguraju sredstva koja će potaknuti sudjelovanje stanovništva

(i) omogućavanjem svih oblika dijaloga i savjetovanja s reprezentivnim udruženjima;

(ii) potpomagajući ostvarivanje projekata tih udruženja dodjeljivanjem tehničke i financijske pomoći;

(iii) podupirajući vlastitim primjerom inicijative koje bi u stanovništvu mogle pobuditi interes za svoju baštinu.

b/ da ujedine i koordiniraju javne i privatne fondove, te da se ras-

položiva sredstva pravedno raspodijele za odabrane prioritete svrhe, imajući na umu opseg restauratorskih radova i financijske mogućnosti vlasnika;

c/ da predvide sistem arhitektonske pomoći, koja bi omogućila njihovim službenicima da se stručno savjetuju prije nego se upuste u razradu projekata;

d/ da u granicama svojih mogućnosti ujedine i koordiniraju pravne i financijske mogućnosti što ih pruža važeće zakonodavstvo.